

K čemu sáhnou elity? Sociolog Jan Keller bez cenzury

- CZ24 News | 5. prosince 2022

Keller bez cenzury: Jan Keller píše o tom, že současné euroamerické elity stojí před otázkou, jak pacifikovat stále chudnoucí společnosti. K čemu sáhnou?

Nejprve drobná terminologická poznámka, aby nedošlo k nějakému nedorozumění. Slovo „elita“ je v tomto textu používáno v Paretově smyslu, tedy nikoliv jako ocenění morálních či jiných žádoucích kvalit určitých osob a skupin, nýbrž jako výraz pro ty, kteří dosáhli výjimečných výkonů v jakékoliv oblasti. Jak víme, samotný [Pareto](#) považoval v tomto smyslu za příslušníky elit i osoby podávající špičkový výkon třeba v oblasti podvodů, manipulací, lhaní či arogance. Přispěl tím k rozvoji nehodnotící sociologie.

Druhé upřesnění. Tento výklad se netýká v první řadě naší země, zamýšlí se nad logikou fungování euroamerické společnosti zhruba od poloviny 20. století. Je tomu tak proto, že naše specifické poměry vládnoucí zde a nyní nemají v sobě příliš originálního, pouze s určitým zpožděním a někdy v provedení téměř karikaturním sledují křivku vývoje na západ od nás.

Dnes je trochu komické pročitat si kdysi tak vlivné a populární knihy zabývající se kritikou masové společnosti. Jejich autoři lámou hůl nad dělníky a zaměstnanci, kteří se nechali v průběhu dvou či tří dekád po druhé světové válce vlákat do osidel konzumní kultury. Místo toho, aby se lidé práce zapojili do boje proti třídnímu nepříteli, naplnili si ledničky lacinými potravinami a večer co večer začali sledovat televizi naplněnou lacinou zábavou. Zradili své historické poslání, vyměnili je za zbrusu nový, či dokonce za trochu ojetý automobil.

Protože se nechali ovládnout konzumními pseudopotřebami a zapomněli na své vykořisťování, hledali ti, kdo chtěli být jejich vůdci, náhradní revoluční sílu. Nacházeli ji v lidech na okraji společnosti, v menšinách nejružnějšího druhu, v nově příchozích z cizích zemí. Všichni mají údajně společné, že cítí odpor k normám středních vrstev a nehodlají se integrovat do buržoazní kultury. Nejsou daleko od pravdy ti, kdo se domnívají, že dnešní láska k migrantům je jen druhou stranou zášti vůči domácím dělníkům a zaměstnancům, kteří se provinili tím, že zklamali revolucionáře šedesátých a sedmdesátých let.

Ať je tomu jakkoliv, mocenské elity mohly být spokojeny. Komunisté přišli o své proletáře a sociální demokraté se chytře vydali třetí cestou k postupné ztrátě důvěry u zbylých zaměstnanců. Netrvalo dlouho a horní vrstvy si povšimly, že se ze společnosti individualizovaného konzumu vytratila jakákoliv politická síla, která by jim mohla účinně oponovat. Vydatně k tomu přispěla progresivní levice se svým programovým odporem k jakékoliv autoritě a se ztotožněním každé organizovanosti s totalitou. Ti, kteří nechtějí být nazýváni neomarxisty, tak fakticky pracovali na stejném díle jako ti, kteří nechtějí být nazýváni neoliberalé.

Jakousi podivnou shodou okolností se stalo, že konzum těch, kdo se nalézají dole a uprostřed společnosti, začal být trnem v oku nejen profesionálním revolucionářům, ale i pravicové mocenské elitě. Proč těm dole podstrojovat, když je možno přihrát si peníze i jinými a méně zdoluhavými způsoby. A tak jsme se zprava i zleva dozvěděli, že si užíváme příliš, užíváme si trestuhodně nad poměry, užíváme si prostě neudržitelně.

Stojíme nyní na křižovatce. Po několik posledních generací byla společnost pacifikována stále

bohatší nabídkou spotřeby, na což si lidé pochopitelně ochotně zvykli. Nyní se z míst nejvyšších dozvídají, že takhle by to už dále nešlo. Snad jen s výjimkou elity se musejí všichni ostatní pořádně uskromnit. To, na čem se stavělo posledních sedmdesát let, to, co vytvořilo a udržovalo poválečnou stabilitu, to, co dávalo novým generacím jistotu, že na tom budou zase o něco lépe než generace jejich rodičů, by prostě naše malá planeta neunesla.

Můžeme hádat, k čemu sáhnou elity v případě, že se jejich rozhodnutí nebude líbit. Elity levicové by mohly vytáhnout zaprášené knihy pojednávající kriticky o společnosti masového konzumu. Budou přesvědčovat ty dole, aby měli rádi ty nahoře „aj tak, bez peněz“. Vždyť mezi lidskými právy žádné právo na rostoucí konzum beztak nenajdeme. Elity pravicové se zase začnou rozpomínat, jak byli lidé kroceni ještě v dobách, kdy toho měli hodně málo. Rozhodně není žádný důvod, aby spolupráce mezi těmi, kdo se považují za elity zprava, a těmi, kdo se cítí být spíše elitami levicovými, ustala jenom proto, že jim většina nebude věřit.

AUTOR: Jan Keller

[ZDROJ](#)